BATALION *PHILOMACHUS PUGNAX* GATUNKIEM LĘGOWYM W DOLINIE BARYCZY

Wiosną 1994 roku prowadząc obserwacje nad awifauną łąk w dolinie Baryczy koło Odolanowa (woj. kaliskie) stwierdziliśmy trzy silnie zaniepokojone samice bataliona. Pierwszej obserwacji, sugerującej możliwość lęgu tego gatunku, dokonaliśmy 21 V. Przeczesując łąki spłoszyliśmy wówczas samicę, która dwukrotnie okrążyła obserwatora, a następnie odleciała. Kilkaset metrów od tego miejsca przebywało stado batalionów liczące około 40 ptaków (głównie samców), ale wypłoszona samica nie przyłączyła się do niego tylko zapadła na łące na drugim brzegu rzeki. Podczas następnej kontroli w dniu 5 VI w miejscu pierwszej obserwacji nie stwierdzono żadnego ptaka, ale około 300 m dalej obserwowano samicę, która tym razem bardzo silnie reagowała na obecność obserwatora. Ptak zerwał się z ziemi z odległości 200 m i przez cały czas pobytu ludzi latał wkoło wraz z innymi siewkowcami. Co pewien czas samica siadała na ziemi w odległości 50-70 m od człowieka i oddalała się na piechotę. Kilka minut wcześniej, zanim spostrzeżono tę samicę, wypłoszono z traw inną, która po niezbyt wyraźnych próbach niepokojenia się odleciała za rzekę. Po kilkunastu minutach ponownie zauważono, prawdopodobnie tego samego ptaka lecącego nad Baryczą (w tym czasie wcześniej opisany ptak cały czas się denerwował), który zapadł na łąkę 300 m dalej. Kolejną kontrolę terenu przeprowadzono 13 VI. W opisanym powyżej miejscu stwierdzono dwie silnie zaniepokojone samice (ptaki różniły się nieco wielkością i rozmiarami kropek na piersi). Podobnie jak poprzednim razem samice krążyły nad obserwatorem i od czasu do czasu siadały na ziemi w stosunkowo niewielkiej odległości. 400 m dalej stwierdzono jeszcze jedną, podobnie zachowującą się samicę. W tymże miejscu, 22 VI spotkano trzy zaniepokojone samice. Sądząc po szczegółach upierzenia, były to prawdopodobnie te same ptaki, co widziane 13 VI, a które przemieściły się prawdopodobnie w związku z obsychaniem łąk, jak również postępującymi sianokosami. Niepokojące się samice w tym rejonie były obserwowane kilkakrotnie przez M. i K. Antczaków. Opisane powyżej zachowanie ptaków wskazuje, że samice musiały wodzić pisklęta, których jednak, pomimo poszukiwań, nie udało się znaleźć. Warto zaznaczyć, że pojedynczą samicę, choć nie wykazującą zaniepokojenia, obserwowano także 3 VI w zachodniej części łąk pod Bartnikami.

Wiosną 1994 na Łąkach Odolanowskich panowały bardzo korzystne warunki dla siewkowców. Dość znaczne połacie łąk były mocno podmokłe, a w niektórych miejscach utworzyły się rozległe rozlewiska. W miarę upływu czasu obsychały one stopniowo, ale dzięki opadom deszczu utrzymały się do początku czerwca. Stwierdzenia wszystkich trzech samic miały miejsce właśnie w rejonie takiego obsychającego rozlewiska.

Według J. Veena (inf. ustna), często nie docenia się wpływu obecności tokowisk bataliona na danym terenie na możliwość jego gniazdowania. Zazwyczaj uważa się, że są to ptaki przelotne, które zatrzymały się tylko w drodze na lęgowiska. Tymczasem wprawdzie większość z nich odlatuje, ale nierzadko pojedyncze samice pozostają i próbują przystępować do lęgów. W przypadku łąk pod Odolanowem opinia ta w pełni się potwierdziła.

W okresie powojennym nie stwierdzono na Śląsku lęgów bataliona (Dyrcz i in. 1991). Niewykluczone, że gnieździł się on w roku 1980 na Czarnej Łasze koło Krosna Odrzańskiego, gdzie 21 V stwierdzono arenę kilkunastu samców i krążącą, zaniepokojoną samicę. W Polsce, na zachód od Wisły batalion gnieździ się zaledwie na kilkunastu stanowiskach (Tomiałojć 1990).

Artur Adamski, Andrzej Czapulak

LITERATURA

Dyrcz A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska – monografia faunistyczna. Wrocław.

Tomiałojć L. 1990. Ptaki Polski. Wykaz gatunków i rozmieszczenie. Warszawa.

Breeding record of the Ruff *Philomachus pugnax* in the Barycz Valley

In 1994 (21 May-22 June) in meadows near Odolanów (Kalisz district) three greatly alarmed the Ruff females were observed. The behaviour of birds indicated the presence of brood. However, nestlings were not found. It would be the first known attempt of breeding of the Ruff in Silesia since the thirties.